

УДК 658

СУХІНА ОЛЕКСІЙ,*кандидат наук з державного управління, доцент кафедри "Економічна теорія та фінанси"
Донбаської національної академії будівництва і архітектури***ВЕШНЕВСЬКА АННА,***асистент кафедри "Економічна теорія та фінанси"
Донбаської національної академії будівництва і архітектури*

ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДТРИМКИ МАЛОГО БІЗНЕСУ МІСЦЕВИМИ ОРГАНАМИ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано результати реалізації програм розвитку малого підприємництва на регіональному та міському рівнях як інструменту впливу та підтримки малого бізнесу місцевими органами влади. Визначені основні складові елементи державної регіональної політики у сфері малого бізнесу, досліджено структуру та обсяги фінансування цих програм за регіонами України. Проаналізовано основні результати виконання заходів регіональних програм, виявлені основні недоліки, проблеми суб'єктів малого підприємництва та шляхи їх подолання.

Ключові слова: регіональна програма; мале підприємництво; місцеві органи влади; заходи; розвиток економіки регіонів.

Постановка проблеми. Мале підприємництво та його успішний розвиток є однією з рушійних сил національної економіки України. Але без підтримки держави неможливе забезпечення нормальних умов функціонування підприємництва, подолання різноманітних проблем, із якими стикаються малий та середній бізнес, особливо це стосується регіонального рівня. Тому малий бізнес дуже зацікавлений у підтримці з боку місцевих органів влади та використанні ефективних інструментів реалізації цієї підтримки, одним із яких є регіональні програми розвитку малого підприємництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження державного регулювання розвитку підприємництва зробили Т. Бартик [1], Г. Малін [3], З. С. Варналій [5], В. І. Волошин [7], Л. І. Дмитриченко [8], І. Г. Манцуров [9] та ін. Але не повністю розкритими залишились питання впливу органів місцевої влади на діяльність суб'єктів малого бізнесу через призму реалізації існуючих регіональних програм розвитку малого підприємництва в Україні.

Метою роботи є дослідження особливостей реалізації існуючих регіональних програм розвитку малого підприємництва України.

Виклад основного матеріалу. Процеси формування й реалізації державної економічної політики України значною мірою орієнтуються на створення системи підтримки розвитку малого підприємництва в країні. Аналіз світового досвіду свідчить, що виконання малим підприємством своєї суттєвої економічної та соціальної ролі можливе лише за умов виваженої державної політики всебічної підтримки цього сектора економіки. Підтримка малого підприємництва та сприяння йому є самостійною складовою державної економічної політики в багатьох країнах [1-4].

Сприяння розвитку малого бізнесу є одним із пріоритетних напрямів діяльності місцевих органів влади України з реалізації державної регіональної політики.

До основних завдань регіональної політики підтримки малого підприємництва належать такі:

- забезпечення активної участі суб'єктів малого підприємництва в розв'язанні соціально-економічних проблем регіонів, удосконалення та диверсифікація структури економіки регіонів, запровадження інноваційної моделі розвитку регіональних економік;
- створення нових робочих місць та зменшення безробіття;
- формування соціальних прошарків власників і підприємців [5].

Усі ці завдання виконуються при створенні та подальшій реалізації регіональних програм розвитку малого підприємництва - інструменту реалізації на регіональному рівні державної політики розвитку підприємництва. Програма є узгодженим за ресурсами, виконавцями й термінами реалізації комплексом заходів, спрямованих на створення нормативно-правових, фінансових, ресурсних, інформаційних та інших умов розвитку малого підприємництва в регіоні. Головною метою цих програм є спрямування дій обласних та місцевих органів виконавчої влади, суб'єктів малого підприємництва, об'єднань і спілок підприємців на підвищення ролі малого бізнесу в структурній перебудові економіки регіонів країни та вирішенні соціально-економічних проблем розвитку областей, забезпечення співпраці місцевих органів виконавчої влади та підприємницьких кіл [6]. Ці програми розробляються місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування, як правило, терміном на два роки. Однією з вагомих характеристик цих програм є їхній локальний характер, тобто вони враховують специфіку конкретного регіону і, як результат, орієнтовані на вирішення найбільш гострих соціально-економічних проблем областей та окремих територій.

Досліджуючи зміст регіональних програм розвитку малого підприємництва в Україні у 2012 р., необхідно

№ 6 (126) листопад-грудень 2013 р.

відзначити такі основні складові елементи державної регіональної політики:

- упорядкування нормативного регулювання підприємницької діяльності на рівні регіону;
- розробка механізмів фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки малого підприємництва регіону;
- оновлення ресурсних баз даних та надання матеріально-технічної допомоги суб'єктам малого підприємництва місцевими органами виконавчої влади;
- створення інфраструктури підтримки малого підприємництва в регіонах;
- вирішення проблем, пов'язаних з удосконаленням системи підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації кадрів для малого підприємництва регіонів та ін.

Ефективність упровадження заходів регіональних

програм розвитку малого підприємництва найбільшою мірою залежить від їх фінансового забезпечення. При аналізі регіональних програм розвитку малого підприємництва у 2012 р. необхідно відзначити нерівномірний розподіл фінансування програмних заходів підтримки суб'єктів малого бізнесу в обласних бюджетах України. Так, найбільші обсяги на фінансування цих заходів передбачили у своїх бюджетах: Херсонська область - 2,7 млн грн, Луганська та Харківська області - по 2,3 млн грн, Автономна Республіка Крим - 2,2 млн грн, Полтавська обл. та м. Київ - по 2,0 млн грн, Київська, Одеська та Дніпропетровська області - по 1,8 млн грн, Донецька обл. - 1,7 млн грн, а найменші обсяги фінансування регіональної програми розвитку малого підприємництва було затверджено в Тернопільській та Чернівецькій областях - по 200,0 тис. грн (рис. 1, [6]).

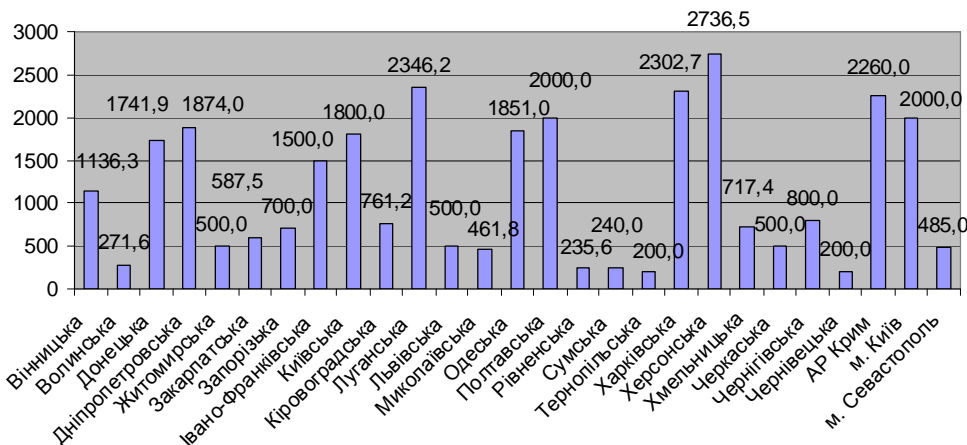

Рис. 1. Фактична сума коштів, витрачених на реалізацію заходів регіональних програм розвитку малого підприємництва у 2012 р. за регіонами України, тис. грн.

Але в процесі реалізації заходів цих програм спостерігалася диспропорція в обсягах фактичного та запланованого фінансування регіональних програм розвитку малого підприємництва. Вона спостерігалася в окремих регіонах, що негативно вплинуло на розвиток малого бізнесу на цих територіях. Відсутність надання коштів вчасно та в повному обсязі відповідно до запланованого простежувалася в таких областях, як Миколаївська, Черкаська, Закарпатська, Запорізька, Вінницька, Луганська, Миколаївська та ін., що є основним фактором, який стримує розвиток малого підприємництва в цілому по країні.

Основне призначення коштів обласних бюджетів, спрямованих на виконання заходів регіональних програм розвитку малого підприємництва - це компенсація відсотків за банківськими кредитами суб'єктів малого бізнесу; фінансування бізнес-проектів, пільгове кредитування малого підприємництва; створення нових об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва; виставкові заходи, видання інформаційних бюлетенів, проспектів, довідників, навчання та перепідготовка незайнятого населення з орієнтацією на підприємницьку діяльність тощо [7-9].

З метою покращення впорядкування нормативного регулювання підприємницької діяльності місцеві органи виконавчої влади здійснюють заходи щодо подальшого впровадження державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності. Так, у Дніпропетровській області органами влади обласного рівня у 2012 р. було відкрито Обласний дозвільний центр, де видається 84 види дозвільних документів. Крім цього, дозвільні центри створені й діють в усіх містах та районах Дніпро-

петровської області. Вони видають дозвільні документи підприємцям за принципом "єдиного вікна" [10].

Незважаючи на те, що досягнуто деякі позитивні зрушення щодо зменшення бюрократизації при державній реєстрації суб'єктів малого бізнесу за допомогою створення різноманітних центрів надання адміністративних послуг, основною метою яких є допомога підприємцям у процедурі започаткування бізнесу, і досі існують негативні моменти, які стримують розвиток малого підприємництва в цій сфері, наприклад: принцип "єдиного вікна" видачі документів діє не в усіх регіонах України, кількість необхідних "додаткових" документів на початку бізнесу відрізняється за регіонами тощо.

Стосовно фінансової підтримки малого підприємництва в регіонах формами фінансової підтримки є кредити банків, кошти обласних, місцевих та районних бюджетів та фондів підтримки підприємництва. У деяких регіонах застосовується механізм часткового відшкодування відсотків за кредитами, наданими суб'єктам малого підприємництва для реалізації інвестиційних проектів за рахунок місцевих бюджетів [6-7].

Так, за підтримки коштів Запорізької облдержадміністрації у 2012 р. були проведені спеціалізовані виставки "Агрофорум", у яких узяли участь понад 500 представників малого й середнього бізнесу області та бізнесових компаній 15 країн. За результатами виставок налагоджено нові партнерські взаємовідносини, отримано замовлення на машинобудівну продукцію [11]. У Чернівецькій області для пільгового кредитування підприємців та з метою інвестування в проекти на стадії бізнес-ідей у квітні 2012 року презентовано інвестиційний фонд

"Буковина", головною метою якого є фінансування бізнес-ідей "з нуля" [12].

Але розвиток малого підприємництва в Україні стримується недосконалістю інституту кредитування комерційними банками суб'єктів малого бізнесу. Отриманню підприємцями банківських кредитів перешкоджає їхня висока вартість та відсутність застави. Зовнішні джерела фінансування малих підприємств практично відсутні, а небанківські фінансові установи в Україні розвиваються повільно й потребують державної підтримки.

Місцеві органи влади також надають певну матеріально-технічну допомогу малому бізнесу, зокрема, забезпечують його вільними нежитловими приміщеннями, устаткуванням, сільськогосподарською технікою, запчастинами та ін. Також у рамках реалізації регіональних програм розвитку малого підприємництва в регіонах активно проводилась робота щодо забезпечення інформування суб'єктів малого підприємництва на офіційних веб-сайтах облдержадміністрацій, міських держадміністрацій, де постійно розміщувалась та

оновлювалась інформація з питань підтримки малого підприємництва, нормативно-правової бази, перспектив партнерства та розвитку, інформація про виставково-ярмаркові заходи в Україні та за її межами тощо. Так, у м. Чернівці у 2012 р. рішенням міської ради створено базу даних інвестиційних пропозицій міста, її розміщено на офіційному веб-порталі Чернівецької міської ради, інших доступних Інтернет-ресурсах [12].

У регіонах створено інфраструктуру для надання суб'єктам підприємництва фінансової, матеріально-технічної, інформаційної, науково-технічної, консалтингової, маркетингової, кадрової та освітньої підтримки. За звітною інформацією станом на 01.01.2013 р. в Україні діють 531 бізнес-центр, 46 технопарків, 76 бізнес-інкубаторів, що значно перевищує показники 2011 р. (рис. 2, [6]). Зростання цих показників свідчить про позитивну тенденцію формування та подальшого розвитку інфраструктури підтримки малого підприємництва в Україні.

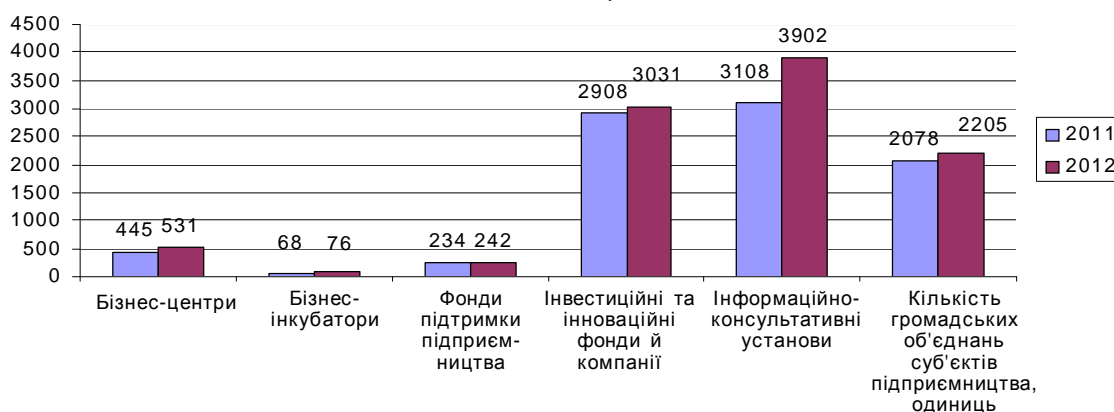

Рис. 2. Інфраструктура підтримки суб'єктів малого бізнесу в Україні у 2011-2012 рр., кількість суб'єктів.

Існує регіональна нерівномірність щодо функціонування суб'єктів підтримки малого бізнесу в Україні, тому в деяких регіонах країни спостерігається недостатня кількість бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, які сприяють розвитку співробітництва між державою, суб'єктами малого підприємництва, вищими навчальними закладами та науково-дослідними установами у сфері підприємницької діяльності. Це потребує активізації формування інфраструктури підтримки малого підприємництва в регіонах України, залучення іноземного досвіду щодо створення, наприклад, кластерів, інформаційно-консультативних центрів із використанням Інтернету.

Успішний розвиток малого підприємництва є одним із найефективніших важелів сприяння вирішенню проблем зайнятості населення та створення нових робочих місць у регіонах країни [13-15]. Діяльність у цьому напрямі ґрунтується як на співпраці з діючими суб'єктами підприємницької діяльності, так і на орієнтації незайнятого населення на самозайнятність та започаткування власної справи. У регіонах створені та функціонують мережі закладів, які займаються працевлаштуванням та підтримкою підприємницьких ініціатив, у тому числі молоді та осіб з обмеженими фізичними можливостями [5-9].

У Донецькій області з метою залучення безробітних до підприємницької діяльності протягом 2012 року 598 осіб направлені до освітніх закладів для навчання основ підприємницької діяльності. Для мешканців віддалених населених пунктів Донецькою обласною

службою зайнятості було організовано більше 120 виїзних заходів, а також проведено 111 семінарів "Служба зайнятості - працівникам села", у яких узяли участь біля 1,6 тис. осіб [6].

Висновки

Місцеві органи влади за допомогою регіональних програм розвитку малого підприємництва суттєво впливають на соціально-економічний розвиток регіонів та забезпечують проведення необхідних заходів щодо безпосереднього розвитку малого бізнесу, підвищення рівня зайнятості населення, формування середнього класу в Україні тощо.

Але, незважаючи на позитивні результати аналізу реалізації регіональних програм розвитку малого підприємництва в Україні за останній рік, існують проблеми, які гальмують подальший розвиток малого бізнесу зокрема та економіки регіонів України в цілому. Місцеві органи влади повинні зосередити свою увагу при розробці подальших регіональних програм розвитку та підтримки малого підприємництва на вирішенні таких проблем, а саме:

- 1) недостатнє та несвоєчасне фінансування заходів регіональних програм розвитку малого підприємництва з боку державних та місцевих органів влади;
 - 2) наявність певної обмеженості ресурсного забезпечення суб'єктів малого бізнесу;
 - 3) низький рівень розвитку інфраструктури підтримки підприємництва в деяких регіонах України та ін.
- З метою вирішення цих проблем місцевим органам

влади в межах регіональних програм розвитку та підтримки малого підприємництва доцільно реалізувати такі заходи:

- удосконалити роботу місцевих дозвільних органів шляхом зростання рівня прозорості й ефективності дозвільної системи у сфері малого підприємництва;
- реформувати чинну нормативно-правову базу в регіонах на місцях у сфері малого підприємництва із залученням підприємців, їх об'єднань та громадських організацій до цієї діяльності;
- здійснити комплекс дій, орієнтованих на формування позитивного інвестиційного іміджу та клімату регіонів країни;
- підвищити ефективність інфраструктури підтримки суб'єктів малого підприємництва в регіонах країни;
- розробити та впровадити цільові проекти за рахунок коштів місцевих бюджетів пріоритетних для регіону інвестиційних та інноваційних проектів згідно зі специфікою економічного паспорту регіону;
- забезпечити інформаційно-консультаційну підтримку населення щодо започаткування власного бізнесу, зокрема сприяти відродженню народних промислів, розвитку підприємництва у сфері зеленого туризму тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bartik Timothy J. The Future of State and Local Economic Development Policy: What Research Is Needed / Timothy J. Bartik // Growth and Change. - December 2012. - Vol. 43. - Issue 4. - Pp. 545-562.
2. Bartik Timothy J. The Roles of Tax Incentives and Other Business Incentives in Local Economic Development / Timothy J. Bartik, Randall W. Eberts // The Oxford Handbook of Urban Economics and Planning / [eds. Nancy Brooks, Kieran Donaghy and Gerrit-Jan Knaap]. - New York : Oxford University Press, 2012. - Pp. 634-654.
3. Gawell Malin. Social Entrepreneurship: Action Grounded in Needs, Opportunities and/or Perceived Necessities / Malin Gawell // VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations. - December 2013. - Vol. 24. - Issue 4. - Pp. 1071-1090.

Сухина Алексей,

кандидат наук по государственному управлению, доцент кафедры "Экономическая теория и финансы" Донбасской национальной академии строительства и архитектуры

Вешневская Анна,

ассистент кафедры "Экономическая теория и финансы" Донбасской национальной академии строительства и архитектуры

ПРОГРАММЫ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА КАК ИНСТРУМЕНТ ПОДДЕРЖКИ МАЛОГО БИЗНЕСА МЕСТНЫМИ ОРГАНАМИ ВЛАСТИ В УКРАИНЕ

Статья посвящена анализу современного состояния реализации программ развития малого предпринимательства Украины на региональном и городском уровне. Определены основные задачи и мероприятия региональной государственной политики в сфере малого бизнеса. Проанализированы основные результаты по выполнению мероприятий по всем составляющим региональных и городских программ развития и поддержки малого бизнеса в регионах. Установлено, что региональная государственная политика в сфере малого предпринимательства в Украине недостаточно направлена на формирование позитивного инвестиционного климата области, на устранение разнообразных административных барьеров для субъектов малого бизнеса, стимулирование наиболее значимых проектов и программ для региона и т.д. Для решения вышеуказанных проблем предложены соответствующие мероприятия органов местной власти.

Ключевые слова: региональная программа; малое предпринимательство; местные органы власти; мероприятия; развитие экономики регионов.

№ 6 (126) листопад-грудень 2013 р.

4. Long Rochelle M. What are the Small Business Innovation Research and Small Business Technology Transfer Programs / Rochelle M. Long // Industrial research. - September 1996. - Vol. 13. - Issue 9. - Pp. 1279-1289.

5. Варналій З. С. Державна регуляторна політика у сфері малого підприємництва / З. С. Варналій, І. С. Кузнецова. - К. : Ін-т екон. прогнозування, 2002. - 104 с.

6. Матеріали Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва [Електронний ресурс] / Інформаційна довідка про стан виконання плану заходів Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні у 2012 році. - Режим доступу : <http://www.dkrp.gov.ua/info/1192>.

7. Волошин В. І. Напрями стимулювання розвитку малого підприємництва на периферійних територіях західних регіонів України. Аналітична записка [Електронний ресурс] / В. І. Волошин, Т. Г. Васильців, Р. Л. Лупак. - Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1290/>.

8. Дмитриченко Л. І. Малий бізнес в системі підприємництва : [монографія] / Л. І. Дмитриченко, А. Н. Химченко. - Донецьк : Каштан, 2005. - 180 с.

9. Манцуров І. Г. Розвиток малих підприємств : [монографія] / І. Г. Манцуров. - К. : КНЕУ, 2009. - 181 с.

10. Матеріали офіційного веб-сайту Дніпропетровської облдержадміністрації [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.adm.dp.ua/OBLADM/Obladm.nsf>.

11. Матеріали офіційного веб-сайту Запорізької облдержадміністрації [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.zoda.gov.ua/>.

12. Матеріали офіційного веб-сайту Чернівецької облдержадміністрації [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.oda.cv.ua/>.

13. The materials of web-site of Small Business Administration [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.sba.gov/content/small-business-development-centers-sbdcs> - U.S.

14. The Development Potential of Regional Programs. An Evaluation of World Bank Support of Multicountry Operations / The International Bank for Reconstruction and Development. The World Bank, IEG. - 2007, 116 p.

15. Spasskaya N. Efficiency of Regional Mechanisms for Stimulating Small Business / N. Spasskaya // Studies on Russian Economic Development. - 2013. - Vol. 24. - No. 5. - Pp. 442-449.

Sukhina Olexiy,

Candidate of Science in Public Administration, Associate Professor of the Department "Economics and Finance", Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture, Makeyevka

Veshnevskaya Anna,

*Assistant of the Department "Economics and Finance",
Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture, Makeyevka*

**BUSINESS DEVELOPMENT PROGRAM AS A TOOL FOR SMALL BUSINESS SUPPORT
BY LOCAL AUTHORITIES IN UKRAINE**

This article analyzes the current state of implementation of regional development programs for small business in Ukraine on the city and regional levels. The main context of these programmes in Ukraine, 2012 includes such elements as: harmonization of regional business statutory regulation; formation of mechanisms of financial, investment and credit support of regional small business; creation of back-up infrastructure of small business in regions of Ukraine and others. The research of development of influence of local authorities on small business development in the regions of Ukraine was conducted by authors according to above-mentioned points. Due to the article it was found out that the Ukrainian regional state policy in the sphere of small business is not enough focused on the formation of a positive investment climate in the region, on elimination of various administrative barriers for small businesses and others. To solve these problems some activities of local authorities have been proposed such as: to improve the activity of local authorities by increasing of effectiveness and transparency level in the sphere of small business and reforming current normative base connected with entrepreneurship; to create and implement special-targeted projects which are priority for the concrete region taking into account specific of economic and social characteristics of region by means of local budgets etc.

Keywords: regional programme; small business; local authorities; activities; regional economic development.

REFERENCES

1. Bartik Timothy J. (2012), The Future of State and Local Economic Development Policy: What Research Is Needed, *Growth and Change*, December, Vol. 43, issue 4, pp. 545-562 (engl).
2. Bartik Timothy J., Eberts Randall W. (2012), The Roles of Tax Incentives and Other Business Incentives in Local Economic Development, in Nancy Brooks, Kieran Donaghy and Gerrit-Jan Knaap (eds.), *The Oxford Handbook of Urban Economics and Planning*, Oxford University Press, New York, pp. 634-654 (engl).
3. Gawell Malin (2013), Social Entrepreneurship: Action Grounded in Needs, Opportunities and/or Perceived Necessities, *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, December, Vol. 24, issue 4, pp. 1071-1090 (engl).
4. Long Rochelle M. (1996), What are the Small Business Innovation Research and Small Business Technology Transfer Programs, *Industrial research*, September, Vol. 13, issue 9, pp. 1279-1289 (engl).
5. Varnalii Z. S., Kuznietsova I. S. (2002), State Regulatory Policy in the Sphere of Small Business, Institute of Economic Forecasting, Kyiv, 104 p. (ukr).
6. Materials of State Committee of Ukraine regarding the Regulatory Policy and Entrepreneurship. The Informative Briefing Paper about Running State of Measures Plan of National Programme of National Contribution Programme of Development of Small Business in Ukraine, 2012, available at: <http://www.dkrp.gov.ua/info/1192> (ukr).
7. Voloshyn V. I., Vasylytsiv T. H., Lupak R. L., The Directions of Stimulation of Development of Small Business on the Peripheral Territories of West Regions of Ukraine, the Analytical Note, available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/1290/> (ukr).
8. Dmitrichenko L. I., Khimchenko A. N. (2005), Small Business in the system of Entrepreneurship, Kashtan, Donetsk, 180 p. (rus).
9. Mantsurov I. H. (2009), The development of Small Enterprises, monograph, Kyiv, 181 p. (ukr).
10. The materials of web-site of Dnipropetrovsk regional state administration, available at: <http://www.adm.dp.ua/OBLADM/Obldp.nsf> (ukr).
11. The materials of web-site of Zaporizhe regional state administration, available at: <http://www.zoda.gov.ua/> (ukr).
12. The materials of web-site of Chernivtsi regional state administration, available at: <http://www.oda.cv.ua/> (ukr).
13. The materials of web-site of Small Business Administration, available at: <http://www.sba.gov/content/small-business-development-centers-sbdcs> - U.S. (engl).
14. The Development Potential of Regional Programs. An Evaluation of World Bank Support of Multicountry Operations, The International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank, 2007, 116 p. (engl).
15. Spasskaya N. (2013), Efficiency of Regional Mechanisms for Simulating Small Business, *Studies on Russian Economic Development*, Vol. 24, No. 5, pp. 442-449 (engl).

© Сухіна Олексій, Вешневська Анна
Надійшла до редакції 13.11.2013